

"מתווה סאדאת": מדינות המפרץ מבינות שצריך לשנות אסטרטגיה

written by פרופ' זכי שלום | 02.03.2026

אי שם במהלך שנת 1977 נפל האסימון במוחו של נשיא מצרים אנואר סאדאת. ארבע שנים לאחר מלחמת יום הכיפורים הוא הגיע למסקנה שמצרים לא תצליח להכניע את ישראל בדרך הצבאית. מצרים פתחה את המלחמה בתנאים אידיאליים מבחינתה. ישראל נתפסה בהפתעה מוחלטת כאשר חמש דיביזות נמצאות על גדות התעלה, ומולן כה זניח של חיילי מילואים, רובם מבוגרים ואינם כשירים למלחמה.

במקביל הוא ראה כיצד התקוות שלחץ מדיני באמצעות ארצות הברית יתן לו את מבוקשו; דהיינו, יכפה על ישראל לסגת מסיני ולהעביר את השטח חזרה לשליטת מצרים. תכנית רוג'רס שהחלה בקול תרועה רמה נמוגה בעשן בעיקר בזכות תושייתה המדינית של ראש הממשלה גולדה מאיר, שכה אהבו למתוח עליה ביקורת במדינת ישראל.

בראש הממשל האמריקני באותן שנים עמד נשיא פרוגרסיבי עם תחושת שליחות מסיונרית. שמו היה ג'ימי קרטר. הוא, כמו רבים אחרים, לפניו ואחריו, נשבה בקסמו של "החזון הפלסטיני". הוא החליט לשים את כל יוקרתו על פתרון הבעיה הפלסטינית באמצעות הקמת מדינת פלסטינית לצד ישראל.

סאדאת הבין שמ"התיש הזה", הנשיא קרטר, הוא לא יצליח "להוציא חלב"; דהיינו ¹ לממש את האינטרסים הלאומיים של מצרים, ובראשם החזרת הריבונות על סיני לידי מצרים. הוא החליט לעשות מעשה מהפכני: להודיע על בואו לירושלים לניהול שיחות שלום. לאחר משברים קשים חתמו ישראל ומצרים על הסכם שלום שעומד על תלו גם היום לאחר מבחנים ואתגרים קשים שניצבו בפניו.

מתווה סאדאת נוסח 1977 יחזור על עצמו קרוב לוודאי גם בתום המערכה הנוכחית. מדינות המפרץ ² סעודיה כוונת בחריין קטר עומאן איחוד האמירויות ³ יבינו במהרה כי ארצות הברית אינה יכולה להיות משענת אסטרטגית עבורן לאורך שנים. הם יראו כיצד ניסה הנשיא טראמפ להצדיק את המעורבות האמריקנית במערכה נגד איראן על בסיס הקביעה החוזרת ונשנית ולפיה איראן מהווה איום אסטרטגי ישיר על ארצות הברית. המסר לציבור האמריקני היה ברור: אני אינני שולח טייסים אמריקנים להפציץ מטרות באיראן כדי להילחם עבור ישראל או סעודיה או מדינות המפרץ. אני נכנס למערכה מכיוון שאיראן שואפת לחדש את פעילותה להשגת יכולת גרעינית וטילים בליסטיים ארוכי טווח שיאיימו בסופו של דבר גם על ארצות הברית.

בנאומו לאומה ב-25 בפברואר 2026 הדגיש הנשיא מוטיבים אלה. הוא הבהיר שהוא מעדיף להשיג את יעדיו באמצעות משא ומתן דיפלומטי. אך אם המתווה המדיני ייכשל ארצות הברית

נחושה בדעתה לצאת למלחמה כדי להשיג את יעדיה. מקורבי הנשיא הדגישו כי אין בכוונת הממשל להיכנס למערכה ארוכה, ובכל מקרה § לא ישתתפו בה חיילים אמריקנים לוחמים (boots on the ground) .

התבטאויותיו של הנשיא גררו תגובות נגד קשות: איש התקשורת המפורסם טאקר קארלסון הזהיר שמלחמה נגד איראן תהיה כרוכה באבידות כבדות לארצות הברית ותפגע באינטרסים הלאומיים של ארצות הברית. הסנטור הרפובליקני רנד פול טען שמעורבות צבאית אמריקנית באיראן עלולה לחזק את המשטר שם במקום להחלישו. חבר הקונגרס הרפובליקני תומאס מאסי טען שאין איום מיידי על ארצות הברית, ובכל מקרה הקונגרס הוא זה שצריך להכריע על יציאה למלחמה. חבר בית הנבחרים רו קאנה הדמוקרטי טען ש"זו (המלחמה נגד איראן) אינה מלחמתנו" וכי יש לקבל הרשאה של הקונגרס לצורך כניסה למערכה.

סקרי דעת קהל שנערכו לאחרונה מצביעים על כך שחלקים נרחבים בציבור האמריקני אינם תומכים בהחלטת הנשיא לצאת למערכה צבאית נגד איראן. לפי שעה הביקורת נגד מהלכי הנשיא מרוסנת למדי, בעיקר בגלל העובדה שאין עדיין אבידות כבדות לצבא ארצות הברית ושעדיין רווחת ההערכה שהמערכה תהיה קצרה.

לאחר המלחמה, כך ניתן להניח, יצטרכו מדינות המפרץ לעשות חשבון נפש נוקב עם עצמן בנושא הבטחת עתידן כמדינות ריבוניות. במערכה זו הן ראו כיצד האיסלם הרדיקאלי, קרי איראן, אינו חושש לחצות קווים אדומים ופוגע במכוון ביעדים אזרחיים שלהן שאין להם קשר כלשהו עם הנוכחות האמריקנית בשטחן. הן, קרוב לוודאי, ישאלו את עצמן אם ארצות הברית השסועה והמפולגת, שבה כוחות בדלניים צוברים עוצמה הולכת וגוברת, תוכל להיות להן משענת לאורך שנים.

נראה שהמסקנה שלהן תהיה ברורה: מבני פאר ואתרי תיירות מדהימים לא יוכלו עוד להבטיח את בטחונן לאורך שנים. הן יצטרכו להשקיע רבות בהעצמת הביטחון הלאומי שלהן ובגיבוש בריתות עם מדינות עוצמתיות באיזור, ובראשן מדינת ישראל, שיוכלו להיות להן משענת ליום סגריר.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 02 במרץ 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.